

p o l i c i e s f o r c u l t u r e

**GHID AL PROCESULUI LEGISLATIV ÎN
ROMÂNIA**

Virgil Ștefan NIȚULESCU

2001

Introducere

Acest ghid a fost pregătit de unul dintre experții Programului *Policies for Culture (Politici pentru Cultură)*, D-nul Virgil Ștefan Nițulescu, expert al Comisiei pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților.

Ghidul este un instrument deosebit de util pentru artiști, profesioniști în domeniul culturii, conducători și administratori ai instituțiilor și organizațiilor culturale care intenționează să se lanseze în acțiuni de *lobby* pe lângă autoritățile statului, ca și pentru aceia care sunt interesați, pur și simplu, de modul în care funcționează procesul legislativ.

Ghidul urmărește:

- 1) să explice, pe scurt, mecanismul procesului de definire a politicilor publice, actorii acestui proces și modul lor de funcționare, precum și felul în care diferiții actori interacționează;
- 2) să explice care poate fi rolul sectorului terțiar în procesul de realizare a politicilor publice (ca, de exemplu, să facă observații cu privire la legislație, să inițieze legi, să influențeze parlamentarii în favoarea unui anumit proiect de lege și să pledeze pentru cauzele proprii)
- 3) să indice modul în care funcționează procesul legislativ într-o perioadă de timp determinată (ce se întâmplă cu textul unui proiect de lege?);
- 4) să explice cum și unde se poate asista la ședințele plenului Parlamentului, la ședințele comisiilor permanente (care sunt procedurile? care sunt oamenii și departamentele care trebuie contactate?)
- 5) să indice modalitatea de acces la textele proiectelor legislative.

O introducere în „tainele” *lobby*-ului!

I. Realizarea unei legi

II. Importanța sectorului terțiar

III. Lobby-ul – pas cu pas

I. REALIZAREA UNEI LEGI

“ACTORII” IMPLICAȚI

Actorii care iau parte la realizarea unei legi sunt:

1. partidele politice
2. Guvernul
3. Parlamentul
4. Președintele
5. „sectorul terțiar“ sau societatea civilă.

1. Partidele politice

Fiecare dintre partide ia parte la campaniile electorale având un anumit program, care include o „ofertă“ făcută votanților, cu privire la măsurile pe care acel partid intenționează să le ia în vederea schimbării modalității în care este administrată cultura. În România, principalele grupări politice parlamentare sunt: Polul Democrației Sociale din România (o alianță formată din Partidul Social Democrat și Partidul Umanist Român), Partidul România Mare, Partidul Democrat, Partidul Național Liberal și Uniunea Democrată a Maghiarilor din România.

2. Guvernul

Guvernul este cel mai înalt organism executiv; el are puterea de a administra țara, potrivit prevederilor legale. De asemenea, el adoptă anumite acte de delegare legislativă – ordonanțele – și hotărâri pentru punerea în aplicare a legilor și este îndreptățit să inițieze adoptarea legilor prin elaborarea proiectelor, deliberarea asupra lor și transmiterea lor către Parlament. Guvernul reprezintă expresia voinței politice a electoratului, compoziția sa fiind hotărâtă de Parlament, care aprobă, totodată, programul pe care îl va folosi executivul pentru a governa. Teoretic, acest program ar trebui să conțină principalele caracteristici ale programului prezentat în timpul campaniei electorale de către partidul/partidele care au învins în alegeri.

În România, Guvernul – care, alături de Președintele României, formează ramura executivă a Puterii – este alcătuit din Primul Ministru și cei 25 de miniștri.

3. Parlamentul

Parlamentul dezbate și aprobă proiectele legislative ce îi sunt trimise de către Guvern, după care trimite aceste legi Președintelui României, în vederea promulgării. Parlamentul este ales, pentru o perioadă de patru ani (denumită legislatură), printr-un sistem de reprezentare universală, prin votul universal, exprimat direct, de către populația adultă cu drept de vot. Parlamentul – care reprezintă ramura legislativă a Puterii – este alcătuit din două Camere: Senatul și Camera Deputaților.

4. Președintele

Președintele promulgă legile, făcându-le, astfel, să intre în vigoare, după ce vor fi fost publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Președintele este șeful Statului și este ales direct de către electorat, printr-un sistem de reprezentare majoritară, la fiecare patru ani, aceeași persoană putând fi aleasă ca Președinte pentru cel mult două mandate, a câte patru ani fiecare.

5. Sectorul terțiar și societatea civilă

Lăsând la o parte administrația statului și comunitatea de afaceri, restul organizațiilor (independente) care alcătuiesc sectorul cultural sunt considerate a forma „sectorul terțiar” al societății. Multe dintre ele au scopuri civice și culturale, unele dintre ele fiind considerate a fi reprezentanți importanți ai societății civile.

Unele dintre persoanele care activează în aceste organizații sunt salariați ai unor instituții publice de cultură. Altele lucrează în organizații culturale private. Multe din aceste persoane sunt membre ale unor asociații profesionale sau/și ai unor sindicate.

PROCESUL DE ELABORARE A UNUI PROIECT LEGISLATIV

Ministerul

În cele mai multe dintre cazuri, un proiect de lege este scris de personalul Ministerului, la solicitarea ministrului.

În România, Ministerul Culturii și Cultelor stabilește o echipă care are sarcina elaborării unui proiect de lege, utilizând sau nu, după caz, expertiza oferită de persoane care lucrează în afara Ministerului (în funcție de posibilitățile și cunoștințele angajaților din Minister). Dacă subiectul proiectului de lege are legătură cu probleme economice și sociale, Ministerul are obligația de a cere angajaților și sindicatelor active în domeniul culturii să își exprime opiniile. Dacă subiectul proiectului de lege este legat de activitatea unor anumite organizații neguvernamentale, Ministerul are, de asemenea, obligația să le ceară acestora părerea.

Atunci când ministrul aprobă un proiect de lege, el trebuie să fie trimis diferitelor ministere care au competență în materie, pentru a le permite să își exprime opiniile. După ce toate aceste părți și-au exprimat acceptul, proiectul de lege mai are nevoie de câteva avize – de la Consiliul Legislativ și de la Consiliul Economic și Social (de la ultimul numai în cazul în care proiectul de lege tratează probleme social-economice). Apoi, proiectul de lege trebuie să fie aprobat de către Guvern și să fie trimis uneia dintre cele două Camere ale Parlamentului.

Parlamentul

Pe de altă parte, unul sau mai mulți parlamentari pot iniția un proiect legislativ, în care caz el este transmis direct Biroului Permanent al uneia dintre cele două Camere. Ulterior, înainte de a ajunge la Comisii, el trebuie să obțină un aviz de la Consiliul Legislativ și, în cazul în care aplicarea lui ar avea consecințe în plan financiar, este trimis și la Guvern, pentru a se obține punctul de vedere al acestuia.

Cetățeanul

Un proiect legislativ poate fi inițiat, de asemenea, de un număr de cel puțin 250.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care, în acest fel, își manifestă dreptul lor la inițiativă legislativă, trebuie să domicilieze în cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare dintre aceste județe, precum și în Municipiul București, trebuie să se înregistreze cel puțin 10.000 de semnături în sprijinul respectivei inițiative. Nu pot

forma obiectul unei asemenea inițiative legislative problemele de natură fiscală, problemele internaționale, amnistia unor infracțiuni și grațierea unor persoane. Proiectele legislative care implică o modificare a bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat trebuie să primească un aviz din partea Guvernului.

Procedura

Procedura adoptării legilor este identică în cele două Camere ale Parlamentului, deoarece ele au puteri egale.

Proiectele legislative trebuie să fie prezentate în una dintre cele două Camere, la alegerea inițiatorului. Proiectele sunt înregistrate în ordinea prezentării lor. După ce au fost primite și înregistrate, Biroul Permanent al Camerei respective le va distribui parlamentarilor și le va trimite comisiilor permanente spre examinare fie în fond, fie pentru un aviz.

După ce au primit **proiectele de lege** (numite astfel, în cazul în care sunt inițiate de Guvern), **propunerile legislative** (cele inițiate de parlamentari) sau **inițiativele legislative** (în cazul în care sunt inițiate de cetățeni), parlamentarii pot înainta, în scris, amendamente motivate, care sunt transmise comisiilor sesizate în fond, cu cel puțin șase zile înainte de expirarea termenului prevăzut pentru depunerea raportului la respectivul proiect legislativ, în vederea dezbaterii acestuia în plenul Camerei.

La cererea președintelui comisiei permanente sesizate în fond, Consiliul Legislativ poate analiza și emite un aviz cu privire la amendamentele supuse dezbaterii în comisie și asupra proiectelor de lege care au fost primite de Comisie după ce ele au fost deja adoptate de către cealaltă Cameră a Parlamentului decât cea în care are loc, în acel moment, dezbaterea.

Comisia permanentă sesizată în fond întocmește un raport, care include și opiniile referitoare la amendamentele prezentate, cu privire la adoptarea sau respingerea proiectului legislativ, și care se referă și la avizele celorlalte comisii permanente privitoare la respectivul proiect legislativ.

Biroul Permanent distribuie raportul comisiei sesizate în fond tuturor membrilor Camerei respective, precum și Guvernului.

Proiectele legislative pentru care comisiile sesizate în fond au depus un raport intră pe ordinea de zi a acelei Camere a Parlamentului. **Autorul unui proiect legislativ îl poate retrage numai înainte ca acesta să intre pe ordinea de zi a primei Camere în care respectivul proiect este dezbătut.**

După aprobarea ordinii de zi a Camerei, proiectele legislative sunt supuse dezbaterii și adoptării, în ordinea în care acestea au intrat pe ordinea de zi.

Procedura legislativă în plenul unei Camere include o dezbateră generală asupra proiectului legislativ (moment în care nu se pot prezenta amendamente) și, în cazul în care raportul include și amendamente adoptate sau respinse, la anumite articole, și o dezbateră a acelor articole. Dezbateră generală este precedată de o prezentare a

proiectului, făcută de către inițiator sau de către reprezentantul acestuia, și care include motivele care au stat la baza promovării respectivului proiect legislativ.

Intervenția inițiatorului este urmată de prezentarea raportului comisiei permanente sesizate în fond. Un parlamentar – desemnat de comisie drept raportor – prezintă raportul. După prezentarea raportului, președintele de ședință acordă cuvântul reprezentanților grupurilor parlamentare, în ordinea înscrierii. **Inițiatorul are dreptul să ia cuvântul înainte de încheierea dezbaterii generale.**

În faza dezbaterii generale a unui proiect legislativ, nu se pot propune sau adopta amendamente. Dacă prin raportul comisiei sesizate în fond se propune respingerea respectivului proiect legislativ, după încheierea dezbaterii generale președintele de ședință cere Camerei să se pronunțe, prin vot, cu privire la propunerea de respingere.

După încheierea dezbaterilor generale, Camera trece la dezbaterile pe articole – atunci când în raport figurează și amendamente. La discutarea proiectului legislativ, pe articole, parlamentarii pot lua cuvântul pentru a-și exprima punctele de vedere (ale lor sau ale grupurilor parlamentare din care fac parte). Inițiatorul are, de asemenea, dreptul la cuvânt. În această fază a dezbaterii, pot fi formulate noi amendamente numai dacă acestea se referă la corelări de natură tehnică – legislativă sau dacă au în vedere claritatea exprimării și corectitudinea gramaticală, fără ca acestea să poată afecta fondul problemelor din respectivul articol.

Dezbaterile articolelor începe cu amendamentele. În timpul dezbaterii, amendamentele prezentate în raport sau care au fost transmise comisiei sesizate în fond și nu figurează, dintr-un motiv sau altul, în raport, pot fi puse în discuție, atât de către parlamentari, cât și de către reprezentanții Guvernului.

În cazul în care dezbaterile unui amendament relevă consecințe importante pentru acel proiect legislativ, președintele de ședință poate decide trimiterea textelor în discuție comisiei sesizate în fond. **Inițiatorul amendamentului în cauză are dreptul, în acest caz, să fie ascultat de respectiva comisie.**

Dezbaterile amendamentelor, în plenul Camerei, începe cu acelea prin care se propune eliminarea unor texte din articolul supus dezbaterii și continuă cu cele care propun modificarea sau completarea articolului în cauză. În cazul în care există mai multe amendamente de același fel, ele sunt supuse votului în ordinea în care sunt prezentate, începându-se cu cele din raportul comisiei sesizate în fond.

Camera decide, prin vot distinct, pentru fiecare amendament în parte. La solicitarea Guvernului sau din proprie inițiativă, plenul Camerei poate adopta proiectele legislative printr-o procedură de urgență, potrivit unor reguli stabilite prin regulamentele fiecărei Camere în parte. La încheierea dezbaterii pe articole a fiecărui proiect legislativ, Camera trece la votul final (care poate avea loc și într-o ședință separată, rezervată doar voturilor finale la proiectele legislative).

Proiectele legislative care implică modificarea Constituției sunt adoptate cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul de parlamentari din fiecare Cameră în parte. Proiectele unor legi organice (domeniile care pretind legi organice sunt prevăzute

în Constituție) sunt adoptate cu votul majorității membrilor din fiecare Cameră în parte. Proiectele legilor ordinare sunt adoptate cu votul majorității parlamentarilor prezenți, în acel moment, în fiecare Cameră în parte.

Dacă proiectul legislativ a fost adoptat, el este semnat de președintele care a condus ședința Camerei în care a avut loc adoptarea și este trimis spre dezbateri celeilalte Camere a Parlamentului. Din momentul adoptării, proiectul legislativ în cauză se numește **proiect de lege**, indiferent cine a fost inițiatorul său. În a doua Cameră, proiectul de lege urmează un traseu identic cu cel din prima Cameră. Un proiect de lege adoptat de o Cameră și respins de cealaltă este retrimis la prima Cameră, în vederea unei noi dezbateri. Dacă un proiect de lege este respins de două ori de aceeași Cameră, a doua respingere este definitivă. Dacă o Cameră a adoptat un proiect de lege într-o formă diferită față de cea în care a fost adoptat de cealaltă Cameră, președinții celor două Camere inițiază o procedură de mediere, care are loc prin intermediul unei comisii paritare de mediere. Comisia de mediere va încerca să elimine textele aflate în dispută, prin formularea unor care să fie acceptabile ambelor Camere. Propunerile comisiei de mediere se concretizează într-un raport care este supus dezbaterii și adoptării fiecăreia din cele două Camere.

În cazul în care Camerele adoptă raportul comisiei de mediere în aceeași formă, proiectul de lege se consideră adoptat.

În cazul în care comisia de mediere nu a reușit să ajungă la un acord asupra textelor aflate în divergență sau în cazul în care raportul comisiei de mediere nu este adoptat în aceeași formă de cele două Camere, ori dacă una dintre Camere respinge integral un raport al comisiei de mediere, textele asupra cărora nu s-a ajuns la un acord sunt supuse dezbaterii celor două Camere în ședință comună, potrivit ordinii de zi a acestor ședințe.

După adoptare, la solicitarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Curții Supreme de Justiție, a cel puțin 25 de senatori ori cel puțin 50 de deputați, legea poate fi trimisă la Curtea Constituțională entru exercitarea unui control preliminar cu privire la constituționalitatea acesteia. În vederea exercitării acestui drept, legea este înmănată secretarilor generali ai celor două Camere pentru a fi comunicată celor interesați și, după trecerea unei perioade de cinci zile, este trimisă Președintelui României spre promulgare. Sesizarea Curții Constituționale suspendă termenul pentru trimiterea legii la promulgare, până la pronunțare.

În situația în care Curtea Constituțională a fost solicitată să se pronunțe asupra constituționalității unei legi, în ansamblul său sau doar în parte, și a constatat neconstituționalitatea, Constituția prevede o procedură de reexaminare a legii. Procedura presupune o examinare a obiecției de neconstituționalitate, mai întâi în comisia juridică a fiecărei Camere și apoi, pe baza raportului acestei comisii, în plenul fiecărei Camere. Obiecția de neconstituționalitate formulată de Curtea Constituțională poate fi înlăturată numai în cazul în care legea a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat, în aceeași formă, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere în parte. În cazul în care nu se obține majoritatea de două

treimi în una dintre Camere, prevederile declarate, de Curtea Constituțională, ca fiind neconstituționale sunt înlăturate din lege și, cu aprobarea acelei Camere, sunt realizate necesarele corelări de ordin tehnic legislativ; dacă legea este, integral, declarată drept neconstituțională, iar Camerele nu o adoptă cu o majoritate de cel puțin două treimi, ea nu va mai fi trimisă Președintelui României, spre promulgare.

Legile adoptate cu text identic de cele două Camere ale Parlamentului sunt transmise spre promulgare Președintelui României. Promulgarea este decretată într-un termen de cel mult 20 de zile de la primire. Înainte de promulgare, Președintele poate solicita Parlamentului, doar o singură dată, să reexamineze legea, într-un termen nu mai mare de 20 de zile, după ce legea a fost transmisă spre promulgare. Dacă, după reexaminarea legii, Camerele adoptă sau resping obiecțiile Președintelui României, Președintele este obligat să treacă la promulgarea legii, în termen de 10 zile după primirea legii adoptate, după reexaminare. Același termen de promulgare operează și în cazul în care Președintele României a primit decizia Curții Constituționale prin care legea a fost declarată constituțională.

În România, legea intră în vigoare în ziua publicării sale în Monitorul Oficial al României Partea I sau în ziua prevăzută în textul de lege, care nu poate precede, în nici un caz, publicarea ei.

II. IMPORTANȚA SECTORULUI TERȚIAR

În timpul regimului comunist, artiștii aveau, într-un fel, un statut dual în societate. Pe de o parte, ei trebuiau – asemenea întregii societăți – să se supună dictaturii. Nu se puneau problema libertății de creație sau a autonomiei artei în relație cu politica. Pe de altă parte, cultura a fost, aproape integral, sprijinită de stat și chiar și acei puțini artiști care puteau lucra ca liber profesioniști puteau conta pe un anumit sprijin material. În același timp, artiștii erau singurii care aveau posibilitatea să exprime unele adevăruri în societatea în care trăiau, dar numai prin utilizarea limbajului specific, artistic, indirect. În multe cazuri, artiștii formau singura opoziție vizibilă față de regim.

Astăzi, artiștii nu se mai află în poziția de a forma „opozitia“, procesul de adaptare la noile realități aflându-se încă în curs. Deși acest proces a început în 1990, el nu s-a încheiat, până astăzi, mai ales în ceea ce îi privește pe artiștii din generația mai vârstnică. Unii dintre artiști nu sunt interesați de problemele legislative, considerând fie că nu este datoria lor să reflecteze asupra legislației, fie că acest lucru este fără rost – pentru că ei nu pot să își rezolve singuri problemele prin implicarea lor în procesul legislativ. Desigur, înainte de toate, este dreptul lor să gândească astfel, și, pe de altă parte, nu toată lumea are aceleași abilități și interese de a activa în cadrul unei organizații neguvernamentale și/sau de a cheltui timp și energie în (adeseori, plictisitoare) dezbateri privind documente legislative și probleme administrative. În orice caz, aceia care au făcut acest efort, au învățat câteva lucruri:

1. **Nimeni nu poate ști mai bine care sunt nevoile unui artist, decât artistul însuși.** Cineva, din interiorul profesiei, trebuie să își sacrifice timpul rezervat creației pentru a face față problemelor administrative. Nu este tocmai corect să stai, întotdeauna, pe margine și să îi critici pe aceia care, cel puțin, au încercat să facă ceva.
2. Cea mai bună modalitate pentru apărarea drepturilor artiștilor este aceea a reunirii lor într-o **organizație** care să aibă cel puțin un scop bine definit (de exemplu, gestionarea drepturilor de autor).
3. În problemele legislative, valoarea artistică nu are importanță. O lege nu poate face distincție între o capodoperă și un obiect numit „de artă“, dar lipsit de orice reală valoare artistică. În fața legii, operele de artă având aceleași aparențe sunt egale, indiferent de autor sau de valoare. Din această cauză, pentru asociația care încearcă să obțină recunoașterea unor anumite drepturi pentru artiști (autori), este deosebit de important să cât mai mulți membri posibil. Desigur, este preferabil ca artiști foarte cunoscuți și respectați să fie plasați în poziții de onoare, pentru a atrage interesul public asupra sa. Dar nu are nici un rost ca o asemenea organizație să fie transformată în una „elitistă“. Pentru fiecare dintre aceste organizații, două principii bune ar putea fi formulate astfel: „cât mai mulți membri posibil“ și „cei mai buni administratori – în cele mai înalte poziții executive“.

4. Politica nu are nimic de a face cu organizațiile profesionale. Organizațiile sectorului terțiar care încearcă să influențeze legislația trebuie să stea departe de politică. Dacă o organizație este identificată cu un anumit partid politic, ea nu se mai bucură de încrederea celorlalte partide și este respinsă atunci când se produce schimbarea politică (mai devreme sau mai târziu, aceasta tot se va produce!). Dimpotrivă, este cu atât mai bine să aibă ca membri persoane având opțiuni politice diferite, deoarece va reuși astfel întotdeauna să obțină audiența unuia sau altuia dintre partide. O organizație profesională trebuie să aibă aliați în toate partidele, indiferent de orientarea acestora, în ciuda faptului că unele partide pot avea aparența unor formațiuni „neprietenoase“ față de artiști, față de creatori sau/și față de elita intelectuală.
5. Dacă o organizație are suficient de mulți membri care au posibilitatea să plătească o contribuție anuală, ar fi preferabil ca ea să angajeze consilieri independenți (contabil, jurist) care să fie capabili să argumenteze nevoile organizației în fața oficialităților. Conducătorii unei organizații profesionale trebuie să înțeleagă legile și mecanismele legislative și/sau financiare, fără ca asta să însemne că ei trebuie neapărat să devină experți în aceste domenii.
6. Fiecare lege reprezintă expresia unui anumit interes. Pentru a atinge un anumit obiectiv prin intermediul unei legi, o organizație ar trebui să se gândească la pornirea unei campanii pentru fiecare obiectiv în parte. Încă de la început, în asemenea campanii, mijloacele de informare în masă ar trebui să fie tratate drept parteneri firești. **Laolaltă, mijloacele de informare în masă și artiștii pot forma cea mai influentă forță a societății.**
7. Campania trebuie dusă atâta timp cât este necesar: de la formularea problemei și primele analize alături de personalul Ministerului, până la momentul în care noua lege este promulgată.
8. După promulgare, legea trebuie să fie explicată corpului profesional pentru care a fost făcută. Uneori, nu este prea ușor să înțelegi o lege, chiar și pentru juriști – ca să nu mai vorbim despre artiști. O comunitate profesională are nevoie să știe care sunt beneficiile de care ar putea avea parte de pe urma aplicării unei legi.

Importanța organizațiilor care fac parte din sectorul terțiar nu este întotdeauna recunoscută de către autorități, chiar dacă statul nu poate reglementa sistemul administrației culturale fără ajutorul lor. Adeseori, autoritățile par să fie surde la solicitările celor care lucrează în instituțiile culturale publice. Poate părea paradoxal, dar atunci când aceleași cereri sunt susținute de societatea civilă, sunt mai multe șanse de succes. Relația dintre Minister și instituții este una de subordonare. Relația între Minister și organizațiile neguvernamentale este una de parteneriat. Nici unui ministru nu i-ar face plăcere să aibă o relație o relație proastă cu societatea civilă.

DOMENII IMPORTANTE PENTRU ORGANIZAȚIILE SECTORULUI TERȚIAR

Există câteva domenii față de care organizațiile sectorului terțiar trebuie să manifeste o atenție deosebită.

Primul dintre ele este legat de **statutul legal al organizațiilor neguvernamentale**. El este important, deoarece definește limitele de acțiune în cadrul cărora pot acționa diversele asociații, ligi, uniuni și toate celelalte. Importanța este, de asemenea, și legislația referitoare la sindicate, deoarece unele dintre drepturile celor care lucrează în instituțiile culturale pot fi obținute numai prin utilizarea puterii pe care o au sindicatele.

Potrivit unei definiții date de UNESCO (definiție care datează din 1980 și se găsește în Recomandarea privind Statutul Artistului), un artist este:

“orice persoană care creează sau dă expresie creatoare, ori recrează opere de artă, care consideră creația artistică drept o parte esențială a vieții sale, care contribuie, astfel, la dezvoltarea artei și culturii și care este recunoscut sau pretinde să fie recunoscut drept artist, fie că este sau nu legat de relații contractuale sau de asociere“.

Pentru fiecare persoană care se consideră artist, una dintre cele mai importante părți ale legislației este cea referitoare la **dreptul de autor și drepturile conexe dreptului de autor**. Nu are rost să insistăm asupra ideii că nu numai cei care se consideră artiști trebuie să fie la curent cu prevederile legislației specifice. Editorii, muzeograful, proprietarii de galerii și de publicații, traducătorii și bibliotecarii – pentru a menționa doar câteva categorii – sunt sau ar trebui să fie interesați de acest domeniu al legislației.

Legislația financiară este, poate, pentru artiști, cea mai dificilă de înțeles. În orice caz, ea este de extremă importanță. Nu numai **legea** anuală a **bugetului** sau **legea sponsorizării**, ci și alte legi ar trebui să trezească interesul comunității culturale: legile cu privire la taxa pe valoarea adăugată (TVA), la accize, la impozitul pe venitul global, la taxele locale și la cele cu privire la timbrul literar, cinematografic, teatral, muzical, folcloric și al artelor plastice – timbru instituit în folosul artiștilor.

Legislația cu privire la **educație** este, de asemenea, de mare interes. Ea poate afecta și educația artistică.

Desigur, legile privind toate tipurile de instituții culturale trebuie să capteze interesul artiștilor, indiferent de conținutul propriu-zis al legii. Adeseori, prevederi afectând categorii întregi de organizații ale artiștilor pot apărea în legi care au subiecte economice sau foarte generale. Din această cauză, titlul unei legi nu este, întotdeauna, edificator cu privire la toate detaliile acestora.

III. **LOBBY-UL – PAS CU PAS**

Cu toate că nu a fost, încă, reglementată prin intermediul unei legi specifice, acțiunea de *lobby* reprezintă un fapt comun. Sunt numeroase acele organizații care au obținut, deja, anumite abilități în acțiunea de *lobby*: așa este cazul Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului – Comitetul Helsinki, Grupul pentru Dialog Social, Asociația pentru Protejarea și Promovarea Libertății Presei, grupul ACCEPT și multe alte organizații similare, care sunt deosebit de active în domeniul apărării drepturilor omului, în conformitate cu prevederile constituționale. Putem adăuga, la acestea, o lungă listă a sindicatelor, precum și organizația de tip special care a adus laolaltă mai multe organizații profesionale ale artiștilor: **Alianța Națională a Uniunilor de Creatori**.

Ca substantiv, **LOBBY** înseamnă **ANTECAMERĂ** și, ca verb, înseamnă **A INFLUENȚA**. De fapt, ambele înțelesuri sunt importante. Organizațiile interesate trebuie să influențeze Guvernul și Parlamentul, iar singura lor șansă pentru a reuși aceasta este – atâta vreme cât nu au cum să fie părți implicate în procesul legislativ – să facă *antecameră*, uzând de toate tipurile de influență.

Înainte de toate, ar trebui spus că procesul de *lobby* solicită multă energie, mult efort și o infinită răbdare. Este aproape imposibil, în România, ca o lege să apară în doar un an de la data inițierii. Dacă procesul de *lobby* începe la un anumit moment T (prima etapă), inițiatorii procesului ar trebui să se aștepte să o citească în Monitorul Oficial al României la T + 2 sau chiar 4 ani! O perioadă mult mai scurtă de timp trebuie considerată aproape un miracol. Pe de altă parte, dacă durează mai mult de 4 ani, înseamnă că ceva nu a mers bine în timpul campaniei de *lobby*.

Prima etapă a *lobby*-ului este **INIȚIATIVA** (acest cuvânt este extrem de important, pe toată durata procesului). Organizațiile interesate profesional trebuie să aibă inițiativa. Poate nu toată lumea este conștientă de faptul că Guvernul și Parlamentul se află în serviciul societății (și nu viceversa!), sensul original al cuvântului *ministru* (de exemplu) fiind acela de *slujitor*. Dezvoltarea programelor guvernamentale nu este suficientă. În timpul procesului de delegare a puterilor (Electorat → Legislativ → Executiv), părți ale voinței și ale interesului votanților pot fi pierdute sau greșit înțelese. Cei care se află la putere trebuie să asculte și să răspundă la inițiativele societății civile – aceasta nefiind expresia unui privilegiu, ci a unui drept. Din această cauză, structurile sectorului terțiar au datoria morală de a fi partenerul Executivului și de a-i oferi idei și soluții și, atunci când este posibil, chiar și anteproiecte legislative sau de hotărâri ale Guvernului.

Unul dintre motivele pentru care este de dorit ca organizațiile profesionale să își aibă propriul lor consultant juridic este faptul că unele dintre problemele societății civile pot fi rezolvate cu ajutorul unui simplu ordin al ministrului. În alte cazuri, soluția problemelor stă numai în emiterea unei noi legi. Un fel de „impuls natural“ al sectorului terțiar este acela de a-și supraevalua rolul și de a cere, aproape întotdeauna, modificarea legilor, chiar și atunci când lucrurile pot fi rezolvate prin metode mai simple. O eroare

în aprecierea scopului unei inițiative poate echivala cu un politicos NU – ca răspuns din partea autorității.

Uneori, Guvernul poate să nu fie chiar atât de interesat de inițiativa ce îi este prezentată. Acest lucru nu trebuie să fie interpretat drept o înfrângere completă. Există, cel puțin, încă alte două soluții.

Prima dintre ele este apelul direct adresat **PRESEI**. Mijloacele de informare în masă reprezintă aliatul natural al organizațiilor din sectorul terțiar, fiind, ele însele, o parte a societății civile. Nici un periodic nu trebuie lăsat deoparte, în cadrul acestui efort, nici o distincție (politică sau culturală) nu trebuie făcută și nici o revistă sau ziar nu ar trebui să ajungă să fie identificat, exclusiv, cu pozițiile unor anumite organizații neguvernamentale interesate.

A doua cale o reprezintă adresarea directă către **PARLAMENTARI**. Din moment ce fiecare dintre ei, indiferent de circumscripția electorală (județul) din care provine, are puterea de a iniția o propunere legislativă, ei trebuie să fie solicitați să își exercite acest drept și mulți dintre ei ar putea să fie mândri să o facă. În orice caz, organizația trebuie să verifice, înainte de toate, dacă problema este, într-adevăr, rezolvabilă prin intermediul unei legi și nu al unui act cu o putere mai mică (așa cum ar fi hotărârile Guvernului). Cel mai bine ar fi dacă organizația ar putea să convingă parlamentari din partide politice diferite să semneze propunerea legislativă. De regulă, este mai ușor să îi convingi pe cei din Opoziție să semneze asemenea propuneri legislative; mulți dintre aceia din majoritate ar putea fi tentați să trimită inițiatorii, înapoi, la Minister. Dacă inițiatorii nu ar avea altă posibilitate decât să se întoarcă la Minister, ar fi preferabil să solicite parlamentarilor din Majoritate să îi sprijine în timpul discuțiilor purtate cu experții guvernamentali sau cu demnitarii.

După ce textul unui proiect legislativ a fost acceptat de Guvern sau de unul sau mai mulți dintre parlamentari (în cazul în care s-a decis că este nevoie de o lege și nu doar de o hotărâre a Guvernului), aceasta nu înseamnă cătuși de puțin că lupta pentru acea inițiativă s-a încheiat. Dimpotrivă, acesta este numai începutul.

Proiectul de lege trebuie să fie urmărit în toate instituțiile care trebuie să îl avizeze. Fiecare dintre aceste instituții primește spre avizare proiectul împreună cu un anumit termen (de ordinul zilelor) în interiorul căruia trebuie să dea un răspuns. De regulă, organismele Statului au tendința de a amâna transmiterea răspunsului lor, aceasta în cazul în care nu sunt puse sub o anumită presiune – și, de aceea, trebuie supuse unei asemenea presiuni (prin intermediul poștei, al faxului, al email-urilor sau chiar al telefoanelor) – începând cu prima zi de după cea în care termenul în care trebuiau să răspundă a expirat.

Atunci când, în fine, proiectul de Lege a ajuns la Parlament, organizațiile profesionale trebuie, înainte de toate, să verifice dacă textul care a fost prezentat parlamentarilor este în forma convenită cu partenerii guvernamentali. Departamentele pentru relații publice au obligația de a trimite, la cerere, textele proiectelor legislative. Ele sunt **DOCUMENTE PUBLICE** și nici o tendință de a le secretiza nu ar trebui tolerată. În cazul în care se dovedește că textul include prevederi neconvenabile, acestea mai pot fi încă schimbate. Organizația interesată ar trebui să trimită o scrisoare fiecărui

membru al fiecărei comisii permanente la care proiectul legislativ a fost trimis pentru aviz sau pentru raport. Mai mult decât atât, scrisoarea – care trebuie să includă argumente puternice – ar trebui trimisă fiecăruia dintre liderii grupurilor parlamentare, cerându-le să intervină pe lângă membrii lor din comisiile permanente pentru a sprijini pozițiile organizațiilor. Toate numele membrilor comisiilor permanente și cele ale liderilor grupurilor parlamentare (ca și multe alte informații asemănătoare) pot fi aflate de la Parlament:

Camera Deputaților – Palatul Parlamentului

Str. Izvor 2-4, Sector 5
706471 BUCUREȘTI
Tel.: +40-1-402 14 44
Cable: Camera Deputaților, Bucharest
Telex: 11893 PCAMD R
Fax: +40-1-312 66 00
E-mail: secretar.general@cdep.ro

Web site: <http://www.cdep.ro>

Senatul Piața Revoluției nr. 1, Sector 1

BUCUREȘTI
Tel.: +40-1-312 30 79
Cable: Senatul României, Bucharest
Telex: 11916 ROSEN R
Fax: +40-1-312 11 84
E-mail: gsterea@unix1.senat.ro

Web site: <http://www.senat.ro>

În cazul în care campania a fost bine condusă, există șanse ca *lobby-iștii* să fie invitați la o discuție neoficială (preliminară dezbaterilor) sau chiar la dezbateri. Dacă se întâmplă astfel, *lobby-iștii* trebuie să vină cu amendamente foarte precise la fiecare alineat la care solicită schimbări, însoțite de motivații solide.

O încercare ulterioară poate fi făcută chiar și atunci când proiectul legislativ ajunge la dezbateră din plenul Camerei, dar numai pe bază individuală (scrisori adresate fiecărui parlamentar în parte, dacă este necesar).

În fine, dacă legea se dovedește a fi un pericol extrem de grav la adresa supraviețuirii anumitor structuri ale sectorului terțiar, acestea sunt pe deplin îndreptățite să se adreseze Președintelui și să încerce să îl determine să retrimită legea în Parlament, înainte ca aceasta să fie promulgată.

Un ultim principiu pe care fiecare *lobby-ist* trebuie să îl aibă în vedere: **nu există lege permanentă și imuabilă!** Mai devreme sau mai târziu, fiecare lege, bună sau proastă, va fi modificată. Dacă, împotriva tuturor eforturilor, a fost promulgată o lege neconvenabilă, primul lucru pe care organizațiile (temporar, înfrânte) trebuie să îl facă este să înceapă o campanie pentru amendarea imediată a legii. Dacă este o cauză dreaptă, până la urmă vor izbândi.

BIBLIOGRAFIE

Conditia creatorilor si artistilor interpreti in Romania, Bucuresti, 1999

La politique culturelle en Roumanie. Rapport national, Strasbourg, le 7 octobre 1999,

CC-Cult (99)33 A prov

Policies for Culture – placheta de prezentare a programului, Fundatia Culturala

Europeana & Asociatia Ecumest, 2000

Jacques Renard, *La politique culturelle en Roumanie*, Strasbourg, le 15 septembre 1999,

CC-Cult (99) 33B prov